Yağmur Celep[1]
Araştırmacı

CHRISTA PIKE VAKASI ÜZERİNDEN CEZALANDIRICI DEVLET VE SOSYAL POLİTİKANIN EKSİKLİĞİ

DEĞERLENDİRME NOTU

12 Ocak 1995'te *Tennessee'nin Knoxville* kentinde 18 yaşındaki *Christa Gail Pike*, 19 yaşındaki *Colleen Slemmer*'ı ormanlık bir alana götürdü ve orada işkenceyle öldürdü (State v. Pike, 1998). Pike bir yıl sonra, 1996'da idama mahkum edildi. Olaya karışan 17 yaşındaki erkek arkadaşı müebbet hapis cezası, 18 yaşındaki diğer genç ise tanıklık karşılığında denetimli serbestlik aldı. İdam cezası alan tek kişi *Pike* oldu (Bedard, 2026).

Pike, otuz yılı aşkın süredir *Tennessee*'de infazı bekleyen tek kadındı. 30 Eylül 2026'da, Yüksek Mahkeme'nin son dakika durdurma kararını kaldırmasının ardından infaz başladı. Ancak iki doz pentobarbitale rağmen *Pike* ölmedi ve hastaneye kaldırıldı. Vali *Bill Lee* bağımsız inceleme başlattı ve yıl içindeki diğer infazları durdurdu. Tennessee Ceza İnfaz Kurumları Müdürü *Frank Strada* ise istifa etti. Mahkeme başarısız infaza ilişkin tüm delillerin korunmasına karar verirken, Pike'ın avukatları cezanın şartlı tahliyesiz müebbete çevrilmesini talep etti. Avukatlar, delillerin korunması için 2 Ekim'de mahkemeye yaptıkları acil başvuruda yaşananları Pike'ın anayasal haklarının ihlali olarak nitelendirmiş, ardından ekim ayı sonunda, Pike'ın hastaneden döndükten sonra revirde süresiz olarak tek başına tutulmasının cezaevi koşullarına ilişkin 2024'te eyaletle varılan uzlaşmayı ihlal ettiği gerekçesiyle federal mahkemeye yeniden acil başvuruda bulunmuştur (DPI, 2026). Başarısız bir infazın ardından aynı kişiye yeniden infaz uygulanıp uygulanamayacağı da hukuken belirsizdir. ABD Yüksek Mahkemesi 1947'de benzer bir olayda ikinci bir denemenin anayasaya aykırı olmadığına hükmetmiş olsa da uzmanlar, *Pike*'ın öldürücü ilaçların etkisini bizzat yaşamış olması nedeniyle bu davanın "keşfedilmemiş bir alan" olduğunu ve ikinci bir denemenin ciddi bir itiraza konu olacağını

[1] https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1512

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazar(lar)ına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

belirtmektedir (Associated Press, 2026). Bu yazının kaleme alındığı tarih itibarıyla yeni bir infaz tarihi belirlenmemiştir (DPI, 2026).

Slemmer'ın ailesi ise otuz yıldır adalet bekliyor. Ancak hikayeyi cinayetle başlatmak, öncesini görünmez kılıyor. Af dilekçesinde belgelenen ve eyalet başsavcılığının itiraz etmediği bilgilere göre *Pike*, iki ve beş yaş arasında büyükannesinin sevgilisi tarafından istismar edildi. 11 yaşındayken bir komşusu, 17 yaşında ise bir yabancı tarafından tecavüze uğradı. Küçükken okulda yaşadıklarını ima eden bir resim çizdiğinde ailesi okula çağrıldı ancak kimse daha fazlasını araştırmadı (Bedard, 2026).

Pike'ın okulda verdiği bu işaret, yazının temel sorusunu da somutlaştırmaktadır: O işaret fark edildiğinde çocuğu korumak, izlemek ve desteklemek için ne yapılabilirdi ve böyle bir müdahale ileride suç işleme riskini azaltabilir miydi? Bu soru suçu hafifletmek için değil, sorumluluğun yalnızca suç anıyla sınırlı olmadığını hatırlatmak için sorulmaktadır.

Bu yazıda *Pike* davası tek başına bir konu olarak değil, daha geniş bir tartışmayı somutlaştıran bir örnek olay olarak ele alınmaktadır. Bu tartışmanın iki temel sorusu vardır: İnsanlar neden suç işler ve devlet suça nasıl karşılık vermelidir? Yazının amacı, cezanın suçla mücadeledeki yerini yok saymadan, cezanın tek başına yeterli olmadığını ve önleyici sosyal politikalarla birlikte düşünülmesi gerektiğini tartışmaktır. Aşağıda önce bu sorulara verilen teorik çerçeve kısaca özetlenmekte, ardından *Pike* davası ve Türkiye bu çerçeve içinde değerlendirilmektedir.

1. Teorik Çerçeve

1.1. Suç Neden İşlenir?

Suçun nedenlerine dair ilk sistemli açıklama klasik okuldan gelmektedir. *Cesare Beccaria*'ya (1764/1995) göre insan akılcı bir varlıktır ve bir eylemin getireceği fayda ile zararı tartarak karar verir. Suç, ondan beklenen kazancın cezanın bedelinden büyük göründüğü durumda işlenir. *Gary S. Becker* (1968), bu düşünceyi iktisadın diliyle yeniden kurmuştur. Bu yaklaşıma göre suçu önlemenin yolu, cezanın bu hesabı değiştirmesidir.

Ancak klasik okul, insanların hangi koşullar altında karar verdiğini büyük ölçüde göz ardı eder. 20. yüzyılda gelişen sosyolojik yaklaşımlar suçun nedenlerini bireyin dışındaki koşullarda da aramıştır. *Robert K. Merton* (1938), toplumun herkese gösterdiği hedeflerle bu hedeflere ulaşmak için sunduğu meşru araçlar arasındaki açığın bir gerilim yarattığını ve bu gerilimin bazı bireyleri suça yönelttiğini öne sürer. *Robert Agnew* (1992) ise genel gerilim kuramında bu gerilimin yalnızca ekonomik olmadığını gösterir. İstismar, aile içi şiddet ya da değer verilen bir şeyin kaybı gibi olumsuz deneyimler öfke ve çaresizlik yaratarak suç riskini artırır. *Pike*'ın çocukluğu, bu kuramın saydığı gerilim kaynaklarının neredeyse tamamını içermektedir.

Travis Hirschi (1969), soruyu tersinden sorar: İnsanların çoğu neden suç işlemez? Ona göre aileye ve okula bağlılık, geleceğe dair hedefler ve kurallara inanç kişiyi suçtan uzak tutar. Bu bağlar zayıfladığında kişiyi frenleyen kontrol de azalır. *Robert J. Sampson* ve *John H. Laub* (1993) ise bu bağların yaşam boyunca değişebildiğini, iyi bir okul deneyimi, bir iş ya da sağlıklı bir ilişki gibi "dönüm noktalarının" suç yolunu kesebildiğini gösterir. Bu bulgu, kurumların doğru zamanda yapacağı müdahalenin önemine işaret eder.

Çocuklukta yaşanan istismarın etkisi doğrudan da incelenmiştir. *Cathy Spatz Widom* (1989), istismar ya da ihmal edilen çocukların ileride şiddet suçu nedeniyle tutuklanma olasılığının daha yüksek olduğunu bulmuş ve bunu "şiddet döngüsü" olarak adlandırmıştır. Yine de istismar edilen çocukların büyük çoğunluğu suç işlemez. Çocuklukta yaşanan istismar bir kader değil, ileride şiddet suçu işleme olasılığını artırabilen bir risk etkenidir. Bu durum failin

sorumluluğunu ortadan kaldırmaz, devletin ne zaman ve nerede müdahale etmesi gerektiğini tartışmaya açmaktadır.

Bu noktada suç bağlamında uzun süredir tartışılan bir soruya değinmek gerekir: İnsan suçu özgür iradesiyle mi seçer, yoksa koşullar mı sürükler? Felsefede özgür irade-kader tartışması olarak bilinen bu soru, kriminolojinin de kurucu ayrımlarından biridir. Klasik okul, insanın özgür iradeyle seçim yaptığını ve bu nedenle eyleminden tümüyle sorumlu olduğunu varsayar. 19. yüzyılda *Cesare Lombroso* ve *Enrico Ferri"*nin öncülük ettiği pozitivist okul ise suçu bireyin denetimi dışındaki biyolojik ve psikolojik etkenlerle açıklamış, özgür iradeye çok daha dar bir alan bırakmıştır. *David Matza* (1964) bu iki uç arasında bir konum önerir. Ona göre insanlar ne tümüyle özgür iradeyle seçim yapar ne de tümüyle kaderini yaşar. Koşullar onları toplumsal kurallar ile suç arasında sürüklenmeye açık hale getirebilir ancak son adımı atan yine kişinin kendisidir. Bu yazı da benzer bir konumdan hareket etmektedir. Yukarıda aktarılan kuramlar çevresel koşulların insanı suça sürükleyebileceğini gösterse de bu, özgür iradenin ortadan kalktığı ya da suçun kaçınılmaz bir kader olduğu anlamına gelmez. Koşullar seçimlerin alanını daraltabilir ve bazı seçimleri daha olası kılabilir ancak seçimi yapan ve sorumluluğunu taşıyan yine faildir.

1.2. Devlet Neden ve Nasıl Cezalandırır?

Öncelikle suçun ve cezanın birbirinden bağımsız kavramlar olmadığını belirtmek gerekir. Toplumsal yaptırımlar gibi hukuk dışında kalan ceza biçimleri de vardır ancak bu yazıda devletin hukuk yoluyla uyguladığı ceza ele alınmaktadır. Hukuk, belirli eylemleri suç olarak tanımlarken bu eylemlere uygulanacak yaptırımları da belirler. Dolayısıyla suçun nedenlerine ilişkin açıklamalar, devletin suça nasıl karşılık vereceğine ilişkin yaklaşımı da etkiler.

Günümüzde cezayı devletin vermesi bize doğal gelse de bu, görece yeni bir durumdur. Uzun bir dönem boyunca suça karşılık vermek büyük ölçüde mağdura, ailesine ya da topluluğa bırakılmış, intikam ve kan davası gibi uygulamalar görülmüştür. Modern düşüncede cezalandırma yetkisinin devlete geçişi toplum sözleşmesi fikriyle açıklanır. *Thomas Hobbes*'a (1651/1996) göre, bireyler güvenlik karşılığında kendi başlarına hak arama özgürlüklerinin bir kısmını egemene devreder. *Beccaria* (1764/1995) da devletin ceza verme hakkını bu devredilen özgürlük paylarına dayandırır ve bu hakkın yalnızca toplumu korumak için gerekli olan ölçüde meşru olduğunu söyler. *Max Weber* (1919/2004) ise modern devleti, meşru fiziksel şiddet kullanma tekelini elinde tutan kurum olarak tanımlar. *Michel Foucault* (1975/1995), 18. yüzyılın sonundan itibaren cezanın halka açık işkence ve infazlardan hapishaneye kaydığını, böylece amacın bedeni cezalandırmaktan bireyi denetlemeye yöneldiğini gösterir. Ancak devletin ceza verme yetkisi sınırsız değildir. Bu yetki, toplumu koruma göreviyle birlikte düşünülmelidir. *Pike* davasında sorgulanan da tam olarak bu ikisi arasındaki dengedir.

Cezanın neden verildiğine dair üç temel yaklaşım vardır. *Immanuel Kant'*ın (1797/1996) temsil ettiği görüşe göre suçlu hak ettiğini almalıdır ve cezanın geleceğe etkisi ikinci plandadır. *Beccaria ve Bentham*'ın faydacı görüşüne göre cezanın amacı gelecekteki suçları caydırmaktır. Rehabilitasyon görüşüne göre ise ceza, kişiyi değiştirerek yeniden topluma kazandırmanın aracıdır. Bir devletin hangisini öne çıkardığı, suça ve suçluya nasıl baktığını da belirler.

İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki refah devleti döneminde, Batı'da *David Garland*'ın (2001) "cezai refahçılık" *(penal welfarism)* adını verdiği anlayış egemendi. Bu anlayışa göre suç büyük ölçüde yoksunluğun ve dezavantajın bir sonucuydu ve ceza sisteminin görevi kişiyi iyileştirmekti. Bu yazıda "koruyucu devlet" olarak adlandırılan yaklaşımın kökü buraya dayanır.

1970'lerde ekonomik kriz, artan suç oranları ve *Robert Martinson*'un (1974) "hiçbir şey işe yaramıyor" diye özetlenen raporuyla rehabilitasyona olan güven sarsılmıştır. Yerini bireysel sorumluluğu, sert cezaları ve risk yönetimini öne çıkaran bir "kontrol kültürü" aldı. *Loïc Wacquant* (2009), bu dönüşümü neoliberalizmle ilişkilendirir. Ona göre iş ve gelir güvencesizliği artarken devlet, yoksulluğu sosyal politikayla değil, ceza sistemiyle yönetmeye başlamıştır. "Cezalandırıcı devlet" kavramı bu tartışmadan doğmuştur. Devletin bir eliyle korurken diğer eliyle cezalandırması anlamına gelen bu ayrım, yazının ikinci bölümünde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Karşılaştırmalı çalışmalar da bu ayrımı destekler. *Michael Cavadino* ve *James Dignan* (2006), ABD ve İngiltere gibi neoliberal ülkelerde hapis oranlarının en yüksek, İskandinav ülkeleri gibi sosyal demokrat ülkelerde ise en düşük olduğunu gösterir.

Ancak bu karşılaştırmaları okurken dikkatli olmak gerekir. Bir ülkenin hapishanelerinde daha az kişinin bulunması sadece o ülkenin daha koruyucu bir sosyal politika izlediği anlamına gelmeyebilir. Hapis oranları; hangi eylemlerin suç olarak tanımlandığına, ülkedeki suç türlerinin dağılımına, toplumsal değerlere ve yargının işleyişine de bağlıdır. Bu mesele uyuşturucu örneği üzerinden düşünülebilir. Hollanda'da esrar bulundurmak kağıt üzerinde suç olsa da hükümetin resmi açıklamasına göre kişisel kullanım için az miktarda (5 grama kadar) bulundurma fiilen kabul görmekte ve kural olarak kovuşturma konusu yapılmamaktadır (Government of the Netherlands, t.y.). Buna karşılık Türkiye'de uyuşturucu bulundurmak Türk Ceza Kanunu'nun 191. maddesi uyarınca hapis cezası gerektiren bir suçtur. Bu durumda Türkiye'de uyuşturucu nedeniyle hükümlü olan kişi sayısının daha yüksek olmasını beklemek gerekir ve bu fark tek başına iki ülkenin ceza anlayışı hakkında fazla bir şey söylemez. Dolayısıyla anlamlı bir karşılaştırma, toplam hapis oranlarının yanında suç türüne özgü bir değerlendirmeyi de gerektirir.

Bu örnek daha temel bir soruyu da gündeme getirir: Aynı davranış bir ülkede suç sayılıp diğerinde sayılmıyorsa, bu durum eşitlik ilkesiyle *(the principle of equality)* nasıl bağdaştırılabilir? Ancak bu soruya dikkatle yaklaşmak gerekir. Hukuk sistemleri farklı tarihsel deneyimlerin, toplumsal değerlerin ve siyasal tercihlerin ürünüdür. Toplumların neyi suç sayacağına ve bunu nasıl cezalandıracağına kendi demokratik süreçleriyle karar vermesi meşru bir tercihtir. Bu nedenle farklı hukuk sistemleri arasında her durumda eşitlik aramak doğru bir ölçüt olmayabilir. Bununla birlikte bu çeşitliliğin de sınırları vardır. İşkence yasağı gibi evrensel kabul gören insan hakları ilkeleri ve birden fazla ülkeyi ilgilendiren sınır ötesi suçlar, ortak standartların arandığı alanlardır.

Yukarıda sorulan soru tek bir ülkenin içinde de ortaya çıkar. ABD'de idam cezasının varlığı eyaletten eyalete değişir. *Pike*'ın işlediği suç idamı kaldırmış bir eyalette işlenseydi, ölüm cezası hiç gündeme gelmeyecekti. Aynı davranış için bir kişinin hapse girip girmemesinin yaşadığı yere bağlı olması, cezanın evrensel bir adalet ölçütüne mi yoksa toplumsal ve siyasal tercihlere mi dayandığı sorusunu açıkta bırakır. Bu yazı bu soruları çözme iddiası taşımamaktadır. Ancak ülke karşılaştırmalarının bu sınırlılıklar akılda tutularak okunması gerektiği düşünülmektedir. Bu sınırlılıklara rağmen hapis oranları, bir toplumun suça karşılık verirken ağırlığı önlemeye mi yoksa cezaya mı verdiğine dair bir gösterge olmaya devam eder. Bu yazı açısından asıl önemli olan da, devletin istismara uğrayan çocuklara ne kadar erken ulaştığı ile aynı çocuklar yıllar sonra suç işlediğinde onları ne kadar sert cezalandırdığı arasındaki ilişkidir.

Katherine Beckett ve *Bruce Western* (2001), ABD'de sosyal harcamaları düşük olan eyaletlerin daha fazla insanı hapse attığını bulmuştur. Bu sonuçlar, sosyal politika ile ceza politikasının

birbirinin yerine geçebilen iki araç gibi işlediğini düşündürür. *Pike* davası, bu iki aracın aynı kişinin hayatında nasıl sırayla devreye girdiğini gösterir: Önce koruyucu el hiç uzanmamış, ardından cezalandırıcı el en sert biçimiyle uzanmıştır.

1.3. Ceza, Suçu Önleyebilir mi?

Bu eleştiriler cezanın hiçbir işe yaramadığı anlamına gelmez. Ceza, suçu en az iki yolla azaltabilir. Birincisi caydırmadır, yani ceza tehdidinin insanları suçtan vazgeçirmesidir. İkincisi etkisizleştirmedir, yani cezaevindeki kişinin bu süre boyunca toplumda suç işleyememesidir. Bazı araştırmalar ceza tehdidinin gerçekten işe yaradığını gösterir. *Eric Helland* ve *Alexander Tabarrok* (2007), Kaliforniya'daki "üç ihlal" yasasının, daha önce iki kez mahkum olmuş kişilerin yeniden tutuklanma oranını yaklaşık yüzde 17-20 düşürdüğünü bulmuştur. *Francesco Drago* ve arkadaşları (2009) İtalya'daki 2006 toplu affını incelemiş, yeniden suç işlemeleri halinde daha uzun bir cezayla karşılaşacak olanların daha az suç işlediğini göstermiştir. *Steven D. Levitt* (1998) de gençlerin, yetişkin yargısının daha sert olduğu eyaletlerde 18 yaşına girdiklerinde suç işlemeyi azalttığını bulmuştur.

Ancak araştırmaların ortak bir sonucu daha vardır. Caydırıcılıkta, cezanın ağırlığından çok kesinliği önemlidir. *Beccaria* da 18. yüzyılda bu durumdan bahsetmiştir. *Daniel S. Nagin* (2013) de yakalanma olasılığının artmasının güçlü bir caydırıcı olduğunu, buna karşılık zaten uzun olan cezaları daha da uzatmanın ek etkisinin küçük kaldığını gösterir. *David S. Lee* ve *Justin McCrary* (2017), *Levitt*'in aksine, Florida'da gençlerin 18 yaşına girdiklerinde davranışlarında belirgin bir değişiklik bulamamıştır. Bu bulgu, gençlerin uzak gelecekteki cezaları hesaba katmakta zorlandığını düşündürür. Ayrıca caydırıcılık, failin sonuçları soğukkanlılıkla hesaplayabildiği varsayımına dayanır. Travmalar, dürtüsellik ve genç yaş ise bu hesabı zayıflatır.

Dolayısıyla asıl soru "ceza mı, önleme mi?" değil, hangi cezanın kime karşı ne ölçüde işe yaradığıdır. Ceza, özellikle kesin ve hızlı uygulandığında, sosyal politikanın önemli bir tamamlayıcısı olabilir. İdam gibi en uç cezanın ise uzun süreli hapse kıyasla ek bir caydırıcılık sağladığı gösterilememiştir (National Research Council, 2012). Bu nedenle bu yazının eleştirisi cezanın kendisine değil, cezanın sosyal politikanın yerini almasınadır.

2. Sosyal Devletin Geri Çekilmesi ve Cezalandırıcı Devletin Yükselişi

1990'ların ABD'si, birkaç on yıl öncesinden farklı söylemlere sahipti. 1970'lerin başında ceza sisteminden beklenen, suç işleyeni iyileştirip topluma geri kazandırmaktı. Yirmi yıl içinde bu beklenti yerini "suça karşı sert olmak" fikrine bıraktı. Cezalar ağırlaştırılıp cezaevi nüfusu hızla artarken sosyal yardımlar daraltıldı. *David W. Garland* (2001), 1970'lerden itibaren ABD'de suç politikasının rehabilitasyondan uzaklaşıp bir kontrol kültürüne kaydığını anlatır. *Loïc Wacquant* (2009) da aynı dönüşümü devletin iki eliyle açıklamaktadır. Eğitim, sağlık ve çocuk koruma gibi "sol el" kurumları budanırken polis, mahkeme ve cezaevinden oluşan "sağ el" büyümüştür. Pike'ın davası da bu tercihin bir yansımasıdır. Bölüm 1.2'de değinildiği gibi aynı suç idamı kaldırmış bir eyalette işlenseydi ölüm cezası gündeme gelmeyecekti. Bu da ABD'de cezanın ağırlığının, suçun kendisi kadar eyaletlerin cezalandırma tercihlerine de bağlı olduğunu göstermektedir.

Bugün dürtü kontrolünün yirmili yaşların ortasına kadar geliştiğini biliyoruz (*National Institute of Mental Health* [NIMH], 2023). ABD Yüksek Mahkemesi de *Roper v. Simmons* (2005) kararıyla 18 yaş altındakiler için idamı yasakladı ama çizgi tam 18'de çekildi. *Pike* bu sınırı on ay önce geçmişti. *Tennessee*'de modern dönemde suç tarihinde 18 yaşında olup idama

mahkum edilen sekiz kişiden Pike dışındakilerin hepsinin cezası sonradan bozuldu (Bedard, 2026).

Pike dosyasındaki asıl çelişkinin zamanlama olduğu düşünülmektedir. Okul, sağlık ve çocuk koruma kurumları yıllarca harekete geçmezken, suçtan sonra devlet bir yıl içinde ölüm cezası fikrinde karar kılmıştır. Oysa bu riskin öngörülüp görülemeyeceği tartışmaya açılabilir. Olumsuz Çocukluk Deneyimleri (*The Adverse Childhood Experiences- ACE)* çalışması, çocuklukta yaşanan istismar türleri arttıkça yetişkinlikteki ciddi sorunların riskinin de kademeli olarak arttığını gösterir (Felitti vd., 1998). *James J. Heckman* (2006) ise dezavantajlı çocuklara erken yatırımın, sonradan yapılan müdahalelerden çok daha yüksek getiri sağladığını, buna suçun azalmasının da dahil olduğunu ortaya koyar. Bu bağlamda koruyucu ve önleyici ve ceza temelli politikaların karşılaştırılması anlamlıdır (bkz. Şekil 1).

Şekil 1. Koruyucu ve cezalandırıcı politikaların karşılaştırılması

Karşılaştırma ekseni	Koruyucu ve önleyici sosyal politika	Cezalandırıcı adalet mekanizması
Devletin rolü	Destekleyen, kapsayan, koruyan ("sol el")	Yargılayan, ayıran, cezalandıran ("sağ el")
Zamanlama	Kriz öncesi, çocukluk ve gelişim döneminde erken müdahale	Kriz sonrası, suç işlendikten sonra tepki
Odak noktası	Travma, aile içi riskler, ruh sağlığı	Fiil ve failin kendisi
Maliyet	Uzun vadede yüksek sosyal getiri (Heckman, 2006)	Uzun temyiz, tecrit ve infaz maliyeti

Kaynak: Wacquant'ın (2009) "sol el / sağ el" ayrımından yararlanılarak hazırlanmıştır, TEPAV görselleştirmeleri

Müdahale edilmeyen her istismar öyküsü, yıllar sonra bir ağır ceza dosyası olarak geri dönebilir. İdam ise bu zincirin ucunda, kurumsal başarısızlığın sorumluluğunu bireyle birlikte ortadan kaldırma girişimine dönüşebilir. Öncelikle bu tespitin, failin sorumluluğunu hafifletmediğini söylemek gereklidir. Suçun ağırlığı ve mağdurların acısı tartışma konusu değildir. Ancak idamın uzun süreli hapis cezasından daha caydırıcı olduğunu gösteren güçlü bir kanıt yoktur ((National Research Council, 2012). Bölüm 1.3'te görüldüğü gibi bu, cezanın hiç caydırıcı olmadığı anlamına gelmez. Ancak caydırıcılığı asıl sağlayan, cezanın ağırlığından çok kesinliğidir (Nagin, 2013). Özellikle çocuk yaşta suça sürüklenenler için bu varsayım daha da zayıftır. Bir yetişkini idam etmek, onu suça hazırlayan koşulları değiştirmez ve aynı ortamda büyüyen başka çocuklar için hiçbir şey ifade etmez.

Bu nedenle kaynakların yalnızca cezaevlerine değil; okullarda psikososyal desteğe, risk altındaki ailelere, istismar bildirimlerinin etkin takibine ve cezaevi içi rehabilitasyona da ayrılması gerekir. Bir devletin gücü, zincirin son halkasında ne kadar sert davrandığıyla değil, ilk halkada ne kadar erken müdahale edebildiğiyle ölçülmelidir.

3. Türkiye İçin Çıkarımlar

Türkiye, ölüm cezasını 2004'te kaldırdı (5218 sayılı Kanun, 2004) ancak benzer gerilimler burada da gündemde. 2025'teki *Mattia Ahmet Minguzzi* cinayetinin ardından yürürlüğe giren 7593 sayılı Kanun, çocuk faillerin cezalarında artışa neden oldu. 15-18 yaş grubunda ağırlaştırılmış müebbeti gerektiren suçlarda ceza 18-24 yıldan 19-27 yıla çıktı. Kanun "suça sürüklenen çocuk" yerine "adli süreçteki çocuk" ifadesini getirmek gibi adımlar da içeriyor (7593 sayılı Kanun, 2026). Ancak kamuoyu tartışması önlemeden çok cezanın süresine odaklandı.

Kuramsal açıdan bakıldığında 7593 sayılı Kanun, büyük ölçüde cezanın ağırlığını artırmaya dayanan bir yaklaşımdır. Oysa caydırıcılık araştırmaları, özellikle gençlerde ceza süresindeki artışların davranış üzerindeki etkisinin sınırlı kaldığını ve yakalanma ile yargılanmanın kesinliğinin daha belirleyici olduğunu gösteriyor (Lee ve McCrary, 2017; Nagin, 2013). Gerilim ve sosyal bağ kuramları ise suça sürüklenen çocukların arkasındaki yoksulluk, okuldan kopma ve aile içi şiddet gibi koşullara dikkat çeker (Agnew, 1992; Hirschi, 1969). Bu nedenle ceza düzenlemelerinin yanında okul, aile ve çocuk koruma sistemlerini güçlendiren adımlar da atılmadıkça tartışmanın sadece bir yarısı ele alınmış olur.

Cezaevleri de bu yaklaşımın bedelini taşımaktadır. 304.278 kapasiteli kurumlarda 434.681 kişi, bunların arasında 4.926 çocuk bulunuyor (Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü [CTE], 2026, akt. CİSST, 2026). TÜİK'in 2025 verilerine göre güvenlik birimlerine gelen çocukların 196.308'i suça sürüklenme, 267.794'ü ise mağduriyet nedeniyle kayda geçti (TÜİK, 2026). Bu yazı açısından mağdur çocukların sayısının daha fazla olması önemlidir. *Pike*'ın hikayesi, bugün zamanında ulaşılamayan mağdur çocukların yarının failleri olabileceğini hatırlatıyor.

Burada dikkat çekilmesi gereken bir nokta, Türkiye'de koruyucu elin hukuki araçlarının aslında var olmasıdır. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, korunma ihtiyacı olan çocuklar ile suç işlediği iddia edilen çocuklar için danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma gibi koruyucu ve destekleyici tedbirler öngörür (5395 sayılı Kanun, 2005). Başka bir deyişle, *Wacquant*'ın (2009) "sol el" olarak adlandırdığı alan Türkiye'de kağıt üzerinde tanımlanmıştır. Ancak 7593 sayılı Kanun etrafındaki tartışmada bu tedbirlerin uygulamada ne ölçüde işlediği, bunlara ne kadar kaynak ayrıldığı ve tedbir kararı verilen çocukların izlenip izlenmediği soruları, cezanın süresi kadar yer bulmamıştır. Bu durum, Türkiye'deki sorunun yasal bir boşluktan çok var olan koruyucu araçların işletilmesinde ve bunlara kaynak ayrılmasında yattığını düşündürmektedir.

Cezanın kesinliği ilkesi açısından Türkiye'nin durumu ayrıca dikkat çekicidir. Türkiye'de bir yandan ceza süreleri ağırlaştırılırken diğer yandan cezaevi doluluğu gibi gerekçelerle infaz süresini kısaltan düzenlemelere de sıkça başvurulmaktadır. Örneğin 2020'de yürürlüğe giren 7242 sayılı Kanun, koşullu salıverilme oranlarını değiştirerek çok sayıda hükümlünün erken tahliyesine yol açmıştır (7242 sayılı Kanun, 2020). Kanunda yazan cezanın artırıldığı ama fiilen çekilecek cezanın öngörülemez hale geldiği bu döngü, Bölüm 1.3'te aktarılan bulgular ışığında caydırıcılığın asıl kaynağı olan kesinliği zayıflatır (Nagin, 2013). Dolayısıyla yalnızca ceza süresini artırmaya odaklanan bir politika, caydırıcılık hedefine kendi araçlarıyla bile ulaşmakta zorlanabilir.

Önleme açısından ise en kritik alanlardan biri okuldur. *Hirschi* (1969) ile *Sampson* ve *Laub*'un (1993) vurguladığı okul bağı, Türkiye'de geniş bir çocuk grubu için zayıflamış görünmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2025-2026 eğitim öğretim yılı verilerine göre 14-17 yaş grubunda ortaöğretimdeki okullaşma oranı yüzde 87,09'dur.

Başka bir deyişle, bu yaş grubundaki çocukların yaklaşık yüzde 13'ü ortaöğretim kurumlarına kayıtlı değildir. Aynı yıl 1.051.493 öğrenci ise açık öğretim kurumlarında öğrenim görmüştür

(Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2026). Açık öğretim okula düzenli devam gerektirmediğinden, bu kurumlara kayıtlı çocuklar resmi olarak eğitim dışında sayılmasalar da okulun sağladığı günlük temas ve sosyal bağdan büyük ölçüde yoksun kalmaktadır. Okul, *Pike* örneğinde olduğu gibi istismarın ilk fark edilebileceği yerlerden biri olduğundan, okuldan kopan her çocuk hem bir koruma bağını hem de bir erken tespit fırsatını kaybetmektedir. Türkiye'de kamu görevlileri ve sağlık çalışanları için öğrendikleri suçu bildirme yükümlülüğü bulunmaktadır (5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 2004, md. 279-280). Ancak *Pike*'ın okulda çizdiği resim örneği, sorunun yalnızca bildirimle çözülemeyeceğini; bildirimin ardından çocuğu izleyecek ve destekleyecek bir takip kapasitesinin de gerektiğini göstermektedir.

Öte yandan okulun koruyucu bir alan olduğu varsayımının kendisi de bugün eskisi kadar kendiliğinden kabul görmeyebilir. Nisan 2026'da iki gün arayla Şanlıurfa'nın Siverek ilçesindeki bir lisede eski bir öğrencinin, Kahramanmaraş'taki bir ortaokulda ise bir öğrencinin düzenlediği silahlı saldırılarda çok sayıda öğrenci ve öğretmen yaralanmış, Kahramanmaraş'ta öğrenciler ve bir öğretmen hayatını kaybetmiştir (Euronews Türkçe, 2026a, 2026b). Bu olaylardan sonra okulun aileler, öğrenciler ve öğretmenler açısından hala güvenli bir alan olarak görülüp görülmediği ve okul iyidir görüşünün eskisi kadar güçlü olup olmadığı bilinmemektedir. Bu yazı saldırıların nedenleri hakkında bir iddiada bulunmamaktadır. Ancak bir yanda okuldan kopan çocukların, diğer yanda okulun içinde ortaya çıkan şiddetin bulunması, okulun koruyucu işlevinin kendiliğinden işlemediğine ve ayrıca incelenmesi gereken sorunlara işaret etmektedir. Bu nedenle okul saldırıları da yalnızca fiziksel güvenlik önlemleri üzerinden değil, okulun risk altındaki çocuğu fark etme ve yönlendirme işlevi üzerinden de düşünülmelidir. Pike örneğinde olduğu gibi burada da temel soru aynıdır: Bir çocuk risk altında olduğunda bunu kim fark ediyor ve sonrasında kim takip ediyor?

Sonuç

Pike'ın otuz yıllık bekleyişi *Colleen Slemmer*'ı geri getirmedi, ailesinin acısını da dindirmedi. Cezaları ağırlaştırmak, sosyal politikadaki boşlukları kapatmamakta yalnızca üstünü örtmektedir. Bu, cezanın gereksiz olduğu anlamına gelmez. Kesin ve adil işleyen bir ceza sistemi, önleyici politikaların tamamlayıcısıdır. Ancak ceza, ihmal edilen bir çocukluğun yerini dolduramaz. Gerçek kamu güvenliği, en kırılgan çocuğun bile istismardan korunabildiği, erken tespit ağlarının gerçekten işlediği bir sosyal koruma sistemiyle sağlanır. Devletin meşruiyeti de ölüm koridorundaki bir mahkumu cezalandırırken gösterdiği güçte değil, o mahkumu henüz bir çocukken koruyabilme becerisinde sınanır.

Türkiye açısından temel sorun koruyucu araçların yokluğu değil, devletin iki eli arasındaki dengesizlik olduğudur. Koruyucu tedbirler kanunda tanımlı olduğu halde kamuoyunun ve kanun koyucunun ilgisi ağırlıklı olarak ceza süresine yönelmektedir. Ceza süreleri artırılıp infaz düzenlemeleriyle fiilen kısaltıldığında ise ortaya ne caydırıcılık için gereken kesinliği ne de önleme için gereken erken müdahaleyi sağlayan bir model çıkmaktadır. Bu nedenle Türkiye'de çocuklara yönelik suç politikasının başarısı, cezaların ne kadar ağırlaştırıldığıyla değil; kayda geçen mağdur çocukların ne kadarına ulaşılıp izlendiği, eğitim dışında kalan çocuk sayısının ne ölçüde azaltıldığı ve cezaların ne kadar öngörülebilir biçimde uygulandığıyla değerlendirilmelidir. Güvenlik birimlerine mağdur olarak gelen çocukların suça sürüklenen çocuklardan fazla olması da devletin bu çocukların önemli bir kısmına zaten temas ettiğini, yani erken müdahale fırsatının kayıtlarda hazır beklediğini göstermektedir. Bu nedenle Türkiye açısından öne çıkan soru, mağduriyet nedeniyle kamu kurumlarıyla temas eden çocuklara hangi desteğin sağlandığı ve bu desteğin nasıl izlendiğidir. Bu soruya verilecek yanıt, cezaların

süresinden çok daha fazla, bugün korunamayan çocukların yarın suça sürüklenip sürüklenmeyeceğini belirleyecektir.

Kaynakça

Agnew, R. (1992). Foundation for a general strain theory of crime and delinquency. *Criminology, 30*(1), 47-88. https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1992.tb01093.x

Associated Press. (2026, 8 Ekim). Trying again to execute Christa Pike would be legally uncharted, experts say. *Spectrum News.* https://spectrumlocalnews.com/us/snplus/public-safety/2026/10/08/trying-again-to-execute-christa-pike-would-be-legally-uncharted-experts

Beccaria, C. (1995). *On crimes and punishments and other writings* (R. Bellamy, Ed.; R. Davies, Çev.). Cambridge University Press. (Orijinal eser 1764'te yayımlanmıştır)

Becker, G. S. (1968). Crime and punishment: An economic approach. *Journal of Political Economy, 76*(2), 169-217. https://doi.org/10.1086/259394

Beckett, K., & Western, B. (2001). Governing social marginality: Welfare, incarceration, and the transformation of state policy. *Punishment & Society, 3*(1), 43-59. https://doi.org/10.1177/14624740122228249

Bedard, H. (2026, 25 Eylül). *Christa Pike requests clemency ahead of September 30 execution date; experts' amicus brief points to 'substantial risk' of re-traumatization*. Death Penalty Information Center. https://deathpenaltyinfo.org/christa-pike-requests-clemency-ahead-of-september-30-execution-date-experts-amicus-brief-points-to-substantial-risk-of-re-traumatization

Cavadino, M., & Dignan, J. (2006). *Penal systems: A comparative approach*. Sage.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (7242 sayılı). (2020, 15 Nisan). *Resmi Gazete* (Sayı: 31100).

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. (2026). *Ceza infaz kurumları istatistikleri* (3 Eylül 2026). T.C. Adalet Bakanlığı.

CİSST. (2026). *Eylül 2026 hapishane istatistikleri*. https://cisst.org.tr/eylul-2026-hapishane-istatistikleri/

Çocuk Koruma Kanunu (5395 sayılı). (2005, 15 Temmuz). *Resmi Gazete* (Sayı: 25876).

Death Penalty Information Center. (2026). *Christa Pike.* https://deathpenaltyinfo.org/tag/christa-pike

Drago, F., Galbiati, R., & Vertova, P. (2009). The deterrent effects of prison: Evidence from a natural experiment. *Journal of Political Economy, 117*(2), 257-280. https://doi.org/10.1086/599286

Euronews Türkçe. (2026a, 14 Nisan). Şanlıurfa Siverek'te okula silahlı saldırı: Çok sayıda yaralı var, fail intihar etti. https://tr.euronews.com/2026/04/14/sanliurfa-siverekte-okula-silahli-saldiri-cok-sayida-yarali-var-fail-intihar-etti

Euronews Türkçe. (2026b, 15 Nisan). Kahramanmaraş'ta bir okulda silah sesleri: Can kaybı ve çok sayıda yaralı var. https://tr.euronews.com/2026/04/15/kahramanmarasta-bir-okulda-silah-sesleri-can-kaybi-ve-cok-sayida-yarali-var

Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., Koss, M. P., & Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to

many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine, 14*(4), 245-258. https://doi.org/10.1016/S0749-3797(98)00017-8

Foucault, M. (1995). *Discipline and punish: The birth of the prison* (A. Sheridan, Çev.). Vintage Books. (Orijinal eser 1975'te yayımlanmıştır)

Heckman, J. J. (2006). Skill formation and the economics of investing in disadvantaged children. *Science, 312*(5782), 1900-1902. https://doi.org/10.1126/science.1128898

Garland, D. (2001). *The culture of control: Crime and social order in contemporary society*. University of Chicago Press.

Government of the Netherlands. (t.y.). *Am I committing a criminal offence if I possess, produce or deal in drugs?* https://www.government.nl/topics/drugs/am-i-committing-a-criminal-offence-if-i-possess-produce-or-deal-in-drugs

Helland, E., & Tabarrok, A. (2007). Does three strikes deter? A nonparametric estimation. *Journal of Human Resources, 42*(2), 309-330. https://doi.org/10.3368/jhr.XLII.2.309

Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. University of California Press.

Hobbes, T. (1996). *Leviathan* (R. Tuck, Ed.). Cambridge University Press. (Orijinal eser 1651'de yayımlanmıştır)

Kant, I. (1996). *The metaphysics of morals* (M. Gregor, Çev.). Cambridge University Press. (Orijinal eser 1797'de yayımlanmıştır)

Lee, D. S., & McCrary, J. (2017). The deterrence effect of prison: Dynamic theory and evidence. M. D. Cattaneo ve J. C. Escanciano (Ed.), *Regression discontinuity designs: Theory and applications* (Advances in Econometrics, Cilt 38, s. 73-146). Emerald. https://doi.org/10.1108/S0731-905320170000038005

Levitt, S. D. (1998). Juvenile crime and punishment. *Journal of Political Economy, 106*(6), 1156-1185. https://doi.org/10.1086/250043

Martinson, R. (1974). What works? Questions and answers about prison reform. *The Public Interest, 35*, 22-54.

Matza, D. (1964). *Delinquency and drift*. John Wiley & Sons.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2026, 1 Ekim). *2025-2026 örgün eğitim istatistikleri açıklandı*. https://www.meb.gov.tr/2025-2026-orgun-egitim-istatistikleri-aciklandi/haber/42058/tr

Merton, R. K. (1938). Social structure and anomie. *American Sociological Review, 3*(5), 672-682. https://doi.org/10.2307/2084686

Nagin, D. S. (2013). Deterrence in the twenty-first century. *Crime and Justice, 42*(1), 199-263. https://doi.org/10.1086/670398

National Research Council (2012). *Deterrence and the Death Penalty*. D. S. Nagin ve J. V. Pepper (ed.). Washington, DC: National Academies Press. doi: 10.17226/13363

Sampson, R. J., & Laub, J. H. (1993). *Crime in the making: Pathways and turning points through life*. Harvard University Press.

Wacquant, L. (2009). *Punishing the poor: The neoliberal government of social insecurity*. Duke University Press.

Widom, C. S. (1989). The cycle of violence. *Science, 244*(4901), 160-166. https://doi.org/10.1126/science.2704995

Weber, M. (2004). *The vocation lectures* (D. Owen ve T. B. Strong, Ed.; R. Livingstone, Çev.). Hackett. (Orijinal eser 1919'da yayımlanmıştır)